

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pitkänen, Silja

Title: Miten suomalaisia on kannustettu liikkumaan?

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © 2020 tekijä ja Agricola, Suomen humanistiverkko

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

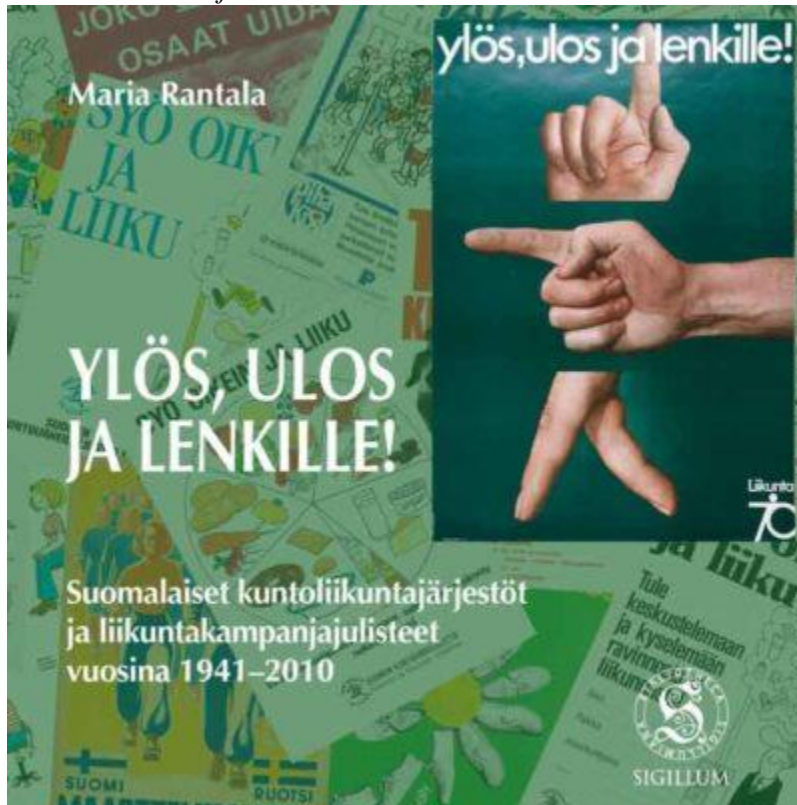
Pitkänen, S. (2020, 21.2.2020). Miten suomalaisia on kannustettu liikkumaan?. Agricolan kirja-arvostelut. <https://agricolaverkko.fi/review/miten-suomalaisia-on-kannustettu-liikkumaan/>

Miten suomalaisia on kannustettu liikkumaan?

21.2.2020 | SILJA PITKÄNEN

JAA:

Maria Rantalan teos käsittelee sekä suomalaisen kuntoliikunnan historiaa järjestöjen näkökulmasta että kuntoliikuntaan kannustavia kampanjajulisteita. Laaja teos on samaan aikaan perustutkimusta liikuntajärjestöistä ja niiden toiminnasta sekä liikuntakampanjajulisteiden visuaalista analyysia. Lisäksi tutkimus tarjoaa kiinnostavan ikkunan Suomen toisen maailmansodan jälkeiseen historiaan.

Rantala, Maria: *Ylös, ulos ja lenkille! Suomalaiset kuntoliikuntajärjestöt ja liikuntakampanjajulisteet vuosina 1941–2010*. Sigillum, 2019. 364 sivua. ISBN 978-952-7220-12-2.

Maria Rantalan väitöstutkimuksessa on laaja aineisto ja monipuolisesti erilaisia näkökulmia. Rantala asemoi tutkimuksensa erinomaisesti aikaisempaan tutkimukseen sekä ajankohtaiseen keskusteluun suomalaisten liikkumisesta – ja liikkumattomuudesta. Hän tarkastelee ja analysoi niin kuntoliikuntajärjestöjen historiaa, kuntoliikuntajulisteiden visuaalista ilmaisua, kuin myös julisteissa käytettävää kieltä. Kielellisessä analyysissä selviää, että suomalaisia on kannustettu liikkumaan esimerkiksi viittaamalla kuntoon ja kunnollisuuteen, terveyteen, erilaisiin aatteisiin sekä liikunnan iloon ja virkistävään vaikutukseen.

PERUSTUTKIMUS KUNTOLIIKUNTAJÄRJESTÖISTÄ

Väitöskirjan ensimmäinen osa tutkii kuntoliikunnan edistämistä järjestöjen näkökulmasta aikavälillä 1941–2010, asiakirjalähteistöä käyttäen. Tutkimus alkaa vuoden 1941 legendaarisesta maaottelumarssista, mutta tarkastelun pääpainopiste on kuitenkin toisen maailmansodan jälkeisessä ajassa.

Risto Ryti ja Jukka Rangell maaottelumarssilla Helsingissä 1941, Pekka Kyytinen, Museovirasto.

Teoksen alussa Rantala tarkastelee suomalaisen kuntoliikunnan historiaa, ja esittelee esimerkiksi 1900-luvun ensimmäisen puoliskon keinoja suomalaisten kannustamiseksi liikunnan pariin. Niitä olivat muun muassa urheilumerkkijärjestelmät, prosenttikilpailut sekä työpaikkojen puulaakitoiminta. Viime vuosisadan alkupuoli olikin liikunnan edistämisen kokeiluaikaa, kun ihmisten vapaa-aika alkoi vähitellen lisääntyä, ja toisaalta

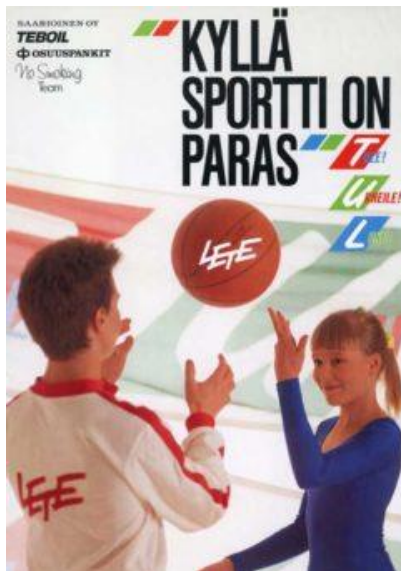
päivittäisten toimien vaatima aika ja fyysinen raskaus alkoivat vähentyä. Rantala tiivistää aikakauden tilanteen suhteessa liikunnan edistämiseen mainiosti ja myös hieman humoristisesti:

”Ihmiset, joilla alkoi vähitellen olla aikaa ja mahdollisuuksia ylipäättään harrastaa jotakin, oli ensin opetettava käyttämään aikaansa ja energiaansa johonkin, tässä tapauksessa joutavanpäiväisenä näyttäytyvään juoksenteluun, ammuskeluun, hiihtelyyn tai vaikkapa pallon pelaamiseen.” (s. 55)

Rantala kiteyttää myös kampanjoinnilla tavoitellun kuntoliikunnan olemuksen: sen on toivottu olevan jokaiselle mahdollista, eikä kuntoliikunnan parissa ole tarkoitus koreilla vaatteilla tai välineillä. Kuntoliikunnasta on pyritty tekemään turvallista harrastaa niin loukkaantumisriskin vähäisyyden kuin liikunnan rasittavuudenkin näkökulmasta, eikä sen ole haluttu olevan liian haastavaa.

Tutkimusjakson asiakirja-aineiston tarkastelun Rantala jakaa neljään osaan: järjestäytymisen vuodet (1941–1965), kasvun vuodet (1966–1981), itsenäisen toiminnan vuodet (1982–1993) ja sirpaloituvan toiminnan vuodet (1994–2010). Nämä jaksotukset toimivat apuna myös julisteiden visuaalisessa ja tekstuaalisessa analyysissä.

VISUAALINEN ANALYYSI KUNTOLIIKUNTAKAMPANJOISTA

Kyllä sportti on paras, Urheilumuseo

Väitöskirjan toisen osion alussa Rantala pohtii kuviin ja kuvallisuuteen keskittyvän historian tutkimuksen tilannetta ja merkitystä. Hän taustoittaa pohdinnan kattavasti ja ammentaa tarkasteluun aineksia monipuolisesti visuaalisen kulttuurin tutkimuksen kentältä. Tälle pohjalle hän rakentaa perustellun tutkimusasetelman, ja käy myös laajasti läpi tutkimuskirjallisuutta. Rantala on löytänyt runsaasti aiheen kannalta

relevanttia kirjallisuutta, ja poimii taustakirjallisuudesta erinomaisesti oleelliset seikat tutkimukseensa. Vaikka kirjallisuusluettelo on pitkä, siinä ei hieman yllättävästi kuitenkaan ole juurikaan julisteisiin *per se* liittyvää tutkimuskirjallisuutta.

Rantala tarkastelee julisteita muun muassa siitä näkökulmasta, mitä liikuntalajeja suomalaisille on suositeltu, ja kuinka lajit ovat muuttuneet vuosien varrella. Lisäksi Rantala tarkastelee kampanjoinnin ja suomalaisten harrastamien lajien yhteyttä, ja analysoi, miten liikkujat – ja toisaalta vähän liikkuvat – julisteissa esitetään: millainen ruumiinrakenne heillä on, miten he ovat pukeutuneet, ovatko he miehiä vai naisia, minkä ikäisiä he ovat, ja niin edelleen. Hän pohtii myös, miten feminiinisyys ja maskuliinisuus on julisteissa esitetty. Kiinnostava yksityiskohta on, että ylipaino on ollut vaikea asia liikuntakampanjoissa, ja näin ollen eläimet, kuten hylkeet, karhut ja pingviinit, ovat saaneet liikakilot kantaakseen. Lisäksi, kuten Rantala toteaa, eläimet ovat tuoneet julisteisiin leikkillisyyttä ja pehmentäneet kampanjoiden viestiä.

Liikuntakampanjajulisteet Rantala rinnastaa monessa yhteydessä, ja varsin perustellusti, mainontaan. Samalla lukija saa paljon tietoa mainonnan historiasta. Monelle voi esimerkiksi tulla yllätyksenä, että seksiä on hyödynnetty mainonnassa eri tavoin jo 1800-luvulta lähtien. Tälläkin, helposti nykyaikaisena näyttäytyvällä ilmiöllä, on siis juuret modernisaatiossa ja kaupunkikulttuurin laajenemisessa. Rantala toteaa, että liikuntakampanjajulisteissa seksiä, esimerkiksi vihjailevia ilmeitä tai asentoja, on kuitenkin käytetty erittäin vähän.

Tutkimus laajenee moneen suuntaan, ja runsaan aineiston sekä monipuolisten näkökulmien käsittely on tutkimuksessa ansiokasta, mutta samalla lukijalle tulee ajoittain tunne, että hän putoaa kärryiltä, tai vähintäänkin – aiheeseen sopien – hengästyy. Suurten linjojen hahmottaminen ja kokonaiskäsityksen muodostaminen käyvät hankalaksi, ja tämä on mahdollisesti ollut haaste myös tutkimusprosessissa.

Kyseessä lienee kvantitatiivisen, tai kvantitatiiviseen analyysiin pohjaavan, tutkimuksen haaste laajemminkin: aineiston ja sen kautta esiin tulevien seikkojen kulttuuristen yhteyksien analysoiminen saattaa siinä jäädä hieman pintapuoliseksi. Aineiston ja siitä tehtyjen havaintojen laajempi kulttuurinen kontekstointi olisi voinut tuottaa tutkimukseen vielä lisää kiinnostavaa pohdintaa. Esimerkiksi naisten liikuntakampanjoiden karnevalistiset elementit olisivat voineet johtaa laajempaankin naisten liikunnan ja karnevalistisuuden suhteen pohdintaan. Tutkimuksessa olisi ollut myös hieman tiivistämisen varaa, mutta samalla on varsin ymmärrettävää, että ilmiön tarkastelulle on tilaus ja tarve, varsinkin kun kyseessä on monilta osin perustutkimus. Laajassa väitöstutkimuksessa olisi ollut ainekset useampaankin akateemiseen tutkimukseen. Lukija jää myös pohtimaan, olisiko väitöskirjaa ollut mahdollista työstää vielä kirjaimaisemmaksi ennen sen kaupallista julkaisemista.

KAMPANJAJULISTEIDEN TEHOKKUUDEN ARVIOINTIA

SKUL:n kuntoliikuntajuliste, Urheilumuseo.

Väitöskirjan loppuksi Rantala arvioi kuntoliikuntajulisteiden tehokkuutta, sekä antaa kehitysehdotuksia tämänhetkisille liikunnan edistäjille. Hän suosittelee, että tutkimuksia ja tutkimustietoa olisi hyödynnettävä liikuntakampanjoiden suunnittelussa ja toteutuksessa, ja että liikuntakampanjointia ylipäätään kehitettäisiin ja uudistettaisiin, mahdollisesti vaikkapa mainonnan käytänteitä nykyistä laajemmin soveltaen.

Eettistä analyysia loppupohdinta ei kuitenkaan sisällä, ja lukija jääkin miettimään, sisältyisikö siihen, että mainonnasta tuttuja keinoja sovellettaisiin kuntoliikuntaan kannustavissa julisteissa nykyistä enemmän, mahdollisesti eettisiä kysymyksiä. Kärjistäen: jos kuntoliikuntaa "myytäisiin" liittämällä siihen mielikuvia nautinnosta, samaan tapaan kuin vaikkapa merkkituotteiden kohdalla, liittyisikö siihen eettisiä, tai vähintäänkin esteettisiä ongelmia?

Tutkimus on kaikkiaan mainio ikkuna Suomen 1900-luvun jälkipuoliskon ja 2000-luvun alun historiaan. Vanhemmalle polvelle nostalgian kokemuksia tuottanevat esimerkiksi maininnat vuoden 1941 maaottelumarssista, prosenttihilhoista, tunnetusta liikunnan puolestapuhuja Lauri Pihkalasta sekä presidentti Kekkonen esikuvallisista urheilusuorituksista. Nuoremmille nostalgian (ja mahdollisesti myös nolotuksen) kokemuksia herättävät esimerkiksi 1980–1990-lukujen naisten kuntoliikuntakampanjoiden mainokset menevine sloganeineen. Myös esimerkiksi kaupungistuminen, autoistuminen, viihteellistyminen, vaihtelevat taloudelliset suhdanteet sekä vasemmiston ja oikeiston väliset jännitteet tulevat esiin kiinnostavalla tavalla liikuntajärjestöjen ja liikuntakampanjajulisteiden tarkastelun kautta.

Keski-ikäiset tulevat – Kunnossa kaiken ikää; Kunnossa kaiken ikää -ohjelma 1995. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, Pekka Vuori 1995, Urheilumuseo.

Yksityiskohtainen ja huolellisesti laadittu tutkimus sisältää paljon mielenkiintoista yleistietoa liikunnan historiasta 1900-luvun Suomessa, ja se on suositeltavaa luettavaa liikunnan historiasta sekä laajemminkin Suomen historiasta kiinnostuneille. Teos on kattava ja moneen suuntaan avartuva tutkimus, josta voi hakea taustatietoa varsiin moneen asiaan ja ilmiöön liittyen. Liikuntakampanjajulisteita olisi ollut mukavaa nähdä painettuna enemmänkin, mutta värikuvien painaminen on hintavaa, ja onkin hyvin ymmärrettävää, että kuvia ei kirjassa lopultakaan ole kovin paljon – ainakaan suhteutettuna kuva-aineiston määrään. Rantala on kuitenkin digitoinut aineistoja muidenkin tutkijoiden käyttöön, ja näin ollen julisteiden äärelle pääsee halutessaan varsin kätevästi.

LISÄTIETOJA

- [Maria Rantala: ”Ylös, ulos ja lenkille! Suomalaiset kuntoliikuntajärjestöt ja liikuntakampanjajulisteet vuosina 1941–2010”. Lectio praecursoria 12.1.2019. \(Ennen ja nyt, 21.5.2019.\)](#)
-

KIRJOITTAJA

Silja Pitkänen, FM, tohtorikoulutettava, Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos.
silja.k.pitkanen@jyu.fi

AVAINSANAT: [liikunta](#) / [Suomen historia](#) / [urheilu](#) / [urheiluliike](#)